

voor Moeder zou zijn, maar die zei, dat het niet zoveel verschil maakte of je voor twee mensen extra kookte. Trees moest dan maar dubbel helpen. „Ga het maar meteen vragen,” zei ze.

Trees vloog naar boven. In haar blijdschap vergat ze, hoe moeilijk ze het vond vergeving te vragen. En het gekste was, dat 't niet moeilijk WAS. Mevrouw zei, dat ze heel graag zouden komen, maar dat zij dan voor Moeder wilde koken. Ze ging meteen mee naar beneden om af te spreken. Toen kwamen juist Jan en Paulientje de keuken in met de kerstboom. Trees holde naar buiten om het aan Vader te vertellen. Ze zag hem op de fiets springen om weer naar zijn werk te gaan. „Vader! Vader!” schreeuwde ze en zwaaide wild met haar armen.

Vader keek om en ze zag dat hij haar begreep, want hij zwaaide lachend terug.

Trees mocht dit jaar de kersttafel in orde maken. Ze had het al zo vaak zien doen. Maar toen ze haar haar was gaan borstelen en weer beneden kwam, stond onder het bosje hulst in het midden het kribbetje met het Kindje er in. Het was er allemaal: Jozef en Maria, de os en de ezel, de herders en de koningen. Bij ieder bord stond een herdertje of een engel. Ze waren van klei gevormd en geverfd en gevernist. Ze waren prachtig en Mevrouw Omnizik had ze voor hen gemaakt. Ze moest er dagen aan hebben gewerkt. Maar Trees was te blij om daar schaamte over te voelen. Ze was blij, omdat het heerlijk is te weten dat je vergeving hebt gekregen. En omdat er zovelen waren waarvan ze heel veel hield.

De kinderen zaten zo, dat ze de kerstboom konden zien. Iedereen vertelde iets over een Kerstfeest dat hij zich herinnerde. Maar op het laatst was het alleen nog maar Mijnheer Omnizik, die vertelde van Kerstmis in zijn verre vaderland.

En terwijl ze luisterden naar verhalen over sledetochten over sneeuwvlakten, van grote vuren in oude boerenkeukens, van schaatsen op zwart-glanzende vijvers, van bijlslagen in donkere kerstbossen, van kerstliederen zingen van boerenhoeve naar boerenhoeve, wapperden de gouden kaarsvlammen zacht heen en weer, alsof ze werden aangeraakt door voorbijvliegende herinneringen.

Een Kerstfeest tussen machines

G. A. RADERSMA

Zoals gewoonlijk raasden en tierden alle machines in de steenfabriek. Het deed haast pijn aan je oren, en je kon eigenlijk 't allerbeste wegloupen. Hoe kon je nu in zo'n lawaai aan kerstfeest denken! In deze fabriek leek kerst immers nog even ver af te zijn als het een half jaar geleden was. Je merkte er bijna niets van dat het al december was, want de TL-lampen namen de rol van het zonlicht over. Of het weer guur was of niet merkte je hier binnen nauwelijks, kerstklokken waren hier niet te horen - stel je voor, in al deze herrie - en kerstliederen pasten al helemaal niet in deze omgeving.

Zo stond Lex Groenhuis te piekeren, terwijl zijn handen automatisch hun werk deden.

Sjonge, dan was het kerstfeest van 't vorige jaar heel wat mooier geweest. Al weken tevoren waren ze met de club begonnen een kerstspel te leren en de avond vóór kerst hadden ze de generale repetitie gehad. Toen hadden ze gespeeld, gezongen en gelezen alsof de grote dag al was aangebroken. Maar nu . . . ratelen en brullen, dat was alles, wat de klok sloeg. Straks zou hij thuishkomen, doodmoe. Je liet het wel aan niemand merken, maar 't ontnam jezelf veel plezier. Dan, morgen . . . kerstfeest. „Twee vrije dagen,” zeiden zijn kameraden hier, en was het eigenlijk iets anders? Twee vrije dagen, dan ging het werk weer verder, dan begonnen die machines weer met hun lawaai als altijd, alsof er niets was gebeurd. Nee, als hij eerlijk was, stond zijn hoofd er helemaal niet naar om te gaan feestvieren.

Iets verder stond Joop te werken. Joop werkte hier al heel wat langer, al wel vier jaar, terwijl hij, Lex, hier pas deze zomer gekomen was. Joop was ook al een paar jaartjes ouder, hij was al militair geweest, dat stond Lex, die achttien was, allemaal nog te wachten. Hè, hij zou wel eens willen weten, wat die Joop nu van de kersttijd vond. Thuis hadden ze zo hun vaste opvattingen . . . op het kerstfeest dacht je aan de geboorte van het Kind Jezus ergens in een ver land, je ging naar de kerk waar over deze dingen werd gesproken, je zong kerstliederen en keek naar de kolossale kerstboom. 's Middags was er dan het kerstfeest van de club en 's avonds was je gezellig thuis, waar vader een mooi verhaal voorlas. Maar hij wist dat Joop nooit naar de kerk ging, dat hij niet op een club was. Joop had het hem zelf verteld. Misschien was hij die avond zelfs niet thuis . . . hoe zou hij dan 't Kerstfeest vieren? Wacht, hij kon er nu wel even wat tijd afnemen, hij zou 't eens vragen.

Toen hij Joop riep, keek deze op.

„Ja, wat heb je?”

„Zeg Joop, wat doe jij morgen?”

„Morgen? O ja, eerste kerstdag hè? Nou, uitslapen natuurlijk of eh, nee dat's waar ook, we zouden met een paar man hier komen om stenen te maken voor Erwin, weet je wel, die daar in de hoek staat te werken. Hij woont met z'n vrouw en z'n dochttertje van twee jaar nog steeds in een oude kelder onder een ruïne. Nu wil hij een eigen huisje bouwen en heeft daarvoor materiaal van de baas gekregen, hij mag de machines ook gebruiken tijdens de vrije dagen, nou eh, nu gaan we hem wat helpen, dan is hij vlugger met z'n huisje klaar en kan eindelijk onder die ruïne vandaan komen.”

Even draaide het voor Lex' ogen.

Wat! Ging Joop, inplaats van naar de kerk, wéér naar de fabriek, waar het koud was als altijd, waar de machines lawaaiden, waar de tijd door de week al zo langzaam opschoot, waar . . .

„Je kan elkaar 't beste een beetje helpen,” hoorde hij Joop nog schreeuwen, „'t is toch al beroerd genoeg in de wereld. Pas op, joh, de baas!”

Lex schoot terug naar z'n plaats en ging door met z'n werk. Maar 't wilde niet erg meer vlotten. Steeds hoorde hij die stem van Joop . . . „je kan elkaar 't beste een beetje helpen”, en dan moest hij er aan denken, dat die Joop, hoewel hij van een kerk niets wilde weten, toch maar een bovenstebeste kerel was, die meer aan anderen dacht dan aan zichzelf en daarom die beide mooie kerstdagen weer in die afschuwelijke fabriek zou gaan werken.

Toen Lex thuis kwam was hij stiller dan anders. Iedereen merkte het, zoals ze ook ontdekten dat aan deze zwijgzaamheid weinig te doen was. Lex zou wel moe zijn en moest maar vlug naar bed gaan. Dat deed hij dan ook, zodat hij al veel vroeger onder de dekens lag, dan meestal het geval was, maar van slapen kwam niet veel. Telkens als hij weer was ingedut, droomde hij ervan, dat hij in een kelder vol ratten woonde, dat plotseling de kelder instortte, dat hij naar buiten vluchtte en dat alle ratten achter hem aan liepen. Dan zag hij Joop komen aanhollen, hem beetpakken en . . . wakker was hij weer.

Pas tegen de morgen viel hij in slaap en toen hij gewekt werd, was het een onuitgeruste Lex, die

opstond, zich in z'n zondagse kleren stak en samen met z'n vrienden naar de kerk ging.

Daar speelde het orgel, daar stond de kerstboom, daar werden de kerstgezangen gezongen, maar Lex hoorde niet en zag niet. Steeds zag hij Joop voor zich, Joop, die nu zijn overall aanschoot, de fabriek inging, aan 't werk ging.

Heel vaag hoorde hij de dominee spreken over de wijzen, die 't kostbaarste wat ze hadden naar Bethlehem brachten, over de herders, die niets hadden maar alles in de steek lieten om Jezus te zien. „Want immers,” hoorde hij, „liet Jezus ook alle heerlijkheid in de steek om de mensen te dienen, gaf hij al zijn rijkdom om ons te helpen... waarom onthouden wij hem dan onze hulp?”

Opeens schoot Lex recht overeind, wie zei dat daar... „waarom dan niet helpen, je kunt elkaar 't best wat helpen...” o ja, dat zei Joop gisteren. Ineens was het hem duidelijk, wat hem, Lex, te doen stond. Jawel, ook hij zou Kerstfeest vieren, ook hij zou zijn gave aan het Kind brengen, al zouden de meeste mensen het ook een vreemd geschenk vinden.

Vrolijk gingen ze naar huis.

Maar inplaats van nu de huiskamer in te gaan, ging Lex naar zijn zolderhoekje boven, trok zijn goeie kleren uit en de daagse plunje aan. Zo gekleed kwam hij weer beneden, tot stomme verbazing van iedereen.

„Maar jongen, wat wil je nu?” wilde moeder weten.

„k Ga naar de fabriek.”

„Wat, op eerste Kerstdag naar de fabriek, je bent niet wijs, Lex, daar werkt nu toch niemand?”

„Toch wel, we gaan er met een paar man stenen maken voor Erwin, dan kan die wat eerder uit die kelder.”

Nu mengde zijn vader zich in 't gesprek. „Daar komt niets van in, jong, we vieren deze dag als een Zondag en dan ga jij niet werken, dat hebben we nooit gedaan.”

„En dan kun je nooit eens echt bijkomen van dat werk,” vulde moeder aan.

„Toe nu Lex, ga naar boven, verkleed je en wees een gezellige zoon van ons!”

't Werd moeilijk. Wat moest hij nu doen, thuis blijven, zoals vader en moeder het wensten? Maar aan de andere kant wachtte Erwin op zijn hulp. Als hij nu eens naar de fabriek ging, zouden ze dat dan achteraf niet begrijpen... 't ging er nu toch om een ander te helpen, terwijl ze pas in de kerk gehoord hadden, dat het er Jezus ook om ging de anderen te helpen. Ja, hij moest het er op wagen, hoe vreemd het ook leek als je op een dag als deze aan 't werk ging.

Inplaats van naar boven te gaan om zich weer te verkleeden, ging Lex de deur uit.

In de fabriekshal donderen dreunend de machines.

Toch nog onwennig, nu hij op kerstdag hier binnen komt, stapt Lex op z'n makkers toe. Erwin is er en Joop, Auke en Maarten, Hans en Roelf. Even kijken ze op... een glimlach trekt over Joops gezicht.

„Kom je eens kijken?” brult hij Lex toe.

„Nee, om wat te helpen!” is het geschreeuwde antwoord.

„Aha, pak dan maar aan, we kunnen nog wel iemand gebruiken!”

Even bekruipt Lex nu een gevoel van teleurstelling, want diep in zijn hart had hij toch wel verwacht, dat ze hem zouden bewonderen en nu dat doodgewone . . . pak maar aan! Veel tijd om daarover te piekeren is er echter niet, want er wordt harder gewerkt dan ooit, immers: hoe meer stenen, des te vlugger is Erwins huis klaar. Erwin zelf werkt wel het hardst van allemaal.

Ook Lex werkt en werkt en werkt. Hoe het komt, weet hij niet, maar nog nooit ging het werk hem zo vlot af, hij schijnt niet moe te kunnen worden en de uren vliegen om. Als de mannen het meegebrachte brood opeten en merken, dat Lex niets bij zich heeft, staan ze elk een deel van hun proviand aan hem af. Fijn is dat.

Nu het echter even stil is zonder al dat machinelawaai, moet Lex telkens weer aan het Kerstfeest denken en aan thuis, waar vader en moeder . . . Ja, vader en moeder . . . zouden ze nu erg kwaad op hem zijn . . . tenslotte is hij tegen hun zin uit huis gegaan, nog wel om in de fabriek te gaan werken en dat op eerste Kerstdag . . . wat zou vader daarvan zeggen . . . als ie heel boos is, kan ie wel eens uitschieten in een stortvloed van verwijten . . . of ook kan hij verbeten zwijgen en eigenlijk is dat laatste nog veel erger.

Joop heeft Lex eens aangekeken. Wat is die jongen toch stil vandaag, dat is hij anders nooit.

„En Lex, bevalt het nog wat?” vraagt hij maar eens.

„Puik hoor,” is 't antwoord, „en jullie brood smaakt best.”

„O, ik dacht anders al, dat je je mond verloren had, man, geen woord schijnt er bij je af te kunnen, heb je je tong soms per vergissing ingeslikt?”

Even moet Lex lachen, die Joop is toch een bovenstbeste kerel, ja, hij was daar wel behoorlijk aan 't tobben geslagen, dat paste inderdaad niet erg bij hem, dat had Joop bij 't rechte eind gehad.

Daarom merkt hij op: „Je moet maar denken: 't is vandaag niet de eerste de beste dag!”

„Nee, zeg dat wel, maar . . .”

Wat Joop verder wil zeggen moet Lex maar raden, want opeens houdt hij zijn mond en als hij nu weer gaat praten, ligt er een heel andere klank in zijn stem.

„Joh, waarom kwam jij eigenlijk pas zo laat, vanmorgen?”

„O, we zijn eerst naar de kerk geweest.”

„Vonden ze 't daar dan wel goed, dat jij hierheen ging? Meestal moeten jullie fijnen daar toch niet veel van hebben!”

Nu stond Lex met zijn mond vol tanden. Ja, Joop had weer gelijk . . . vader en moeder zouden immers vreselijk kwaad op hem zijn, maar zoiets kon je toch niet tegen Joop zeggen! Die had toch al niet bepaald veel goede woorden voor die fijnen over, dat had je zo wel door.

„Niemand zal er toch iets tegen hebben, als ik jullie een handje help, denk ik,” zei hij tegen Joop. Deze lachte daarop wat raadselachtig, de stoelen werden echter achteruitgeschoven en van verder praten kwam niet veel meer . . . 't werk wachtte.

Maar zo vloten als vanmorgen wilde 't niet meer. Steeds maar weer gingen Lex' gedachten naar huis. Nu en dan zochten z'n ogen de ingang, als verwachtte hij elk ogenblik iemand te zien binnenkomen. Maar niemand kwam, en de machines loeiden en de mannen werkten, werkten.

Ook Lex werkte.

Eén uur.

Twee uren.

Drie.

Reeds begon de grote fabriekshal vol verse stenen te raken. Nog een uurtje en ze zouden 't erop hebben zitten. Nee, een mooi Kerstfeest kon Lex 't toch niet vinden. Als die gedachte aan thuis er nu maar niet steeds was, maar die was er nu eenmaal wel.

Als het buiten al donker is, houden ze op met werken. Drie duizend stenen staan in lange rijen achter elkaar in de grote ruimte, geen plekje is onbenut. Nu kunnen ze drogen en hard worden. Nog even staan ze met elkaar te praten, dan gaan ze uit elkaar.

Diep in de kraag van zijn jas gedoken, loopt Lex over 't fabrieksterrein. Hij neemt altijd de zijuitgang, dan is hij vlugger thuis. Maar nu loopt hij met lood in zijn schoenen. Zullen ze hem nog wel binnen laten? En als dat meevalt, wat wacht hem dan thuis: verwijten, zwijgen?

Hij merkt niet, dat er stappen achter hem klinken en schrikt, wanneer een hand zijn schouders aanraakt. Vaag ziet hij voor zich een mannefiguur staan, evenals hij diep in z'n jas gedoken.

„Zeg eh...” klinkt een stem en meteen weet Lex, dat 't Joop is, die daar staat: „Zeg eh... 'k heb er niet zoveel verstand van, maar eh, dat jij vandaag bij ons was... had dat voor jou... ook iets met... Kerstfeest of God of zoiets te maken?”

't Komt er alles maar haperend uit en 't is ook vreemd in de fabriek over zulke dingen te praten. Lex weet niet wat hij moet zeggen en fijn vindt hij 't, dat het nu donker is, zodat Joop niet kan zien, hoe vuurrood hij is geworden. Toch moet hij een antwoord geven, maar wat en hoe?

„Nou ja,” hoort hij zich zeggen - en is hij 't zelf wel, die nu aan 't woord is? „Nou ja, vandaag denken we er aan, hoe Jezus een heel leven aan ons gegeven heeft... dan mag ik toch wel... een dag voor jullie over hebben?”

Stomverbaasd staat Lex naar zichzelf te luisteren... dat hij zoiets er maar zo uit durft gooien, zo maar, hardop, zodat ieder 't kan horen. Als uit de verte hoort hij Joop nu zeggen: „Geef me de vijf, makker. Bedankt, en als ik es iets voor jou kan doen...”

Joops hand is als een bankschroef, zijn stem als een kerkklok en nu hij wegloopt voelt Lex die schroef nog, hoort die klok.

Hij ziet opeens, dat nog iemand bij het hek mee heeft staan luisteren.

Iemand, die nu op hem toekomt. Ook z'n hand pakt, eerst zwijgend.

Maar uit het zwijgen heeft Lex hem al herkend en, eerst al boordevol blijdschap gegoten door de woorden van Joop komt nu een grote rust over hem als hij hoort:

„Dat was goed, jongen, ga nu maar vlug mee, we wachten thuis op je.”

De ontelbare sterren, die helder pinkelend de wacht schijnen te houden over de donkere wereld beneden hen, zien twee mannen door de duisternis trekken.

Eén oudere en één jongere.

Vader en zoon, op weg naar huis.

Na een vreemd, heel vreemd maar ook heel mooi Kerstfeest.

